

Η επικοινωνία σχολείου – οικογένειας για την αντιμετώπιση αποκλίνουσας συμπεριφοράς μαθητών

Communication between school and family for the confrontation of divergent student behaviour

Βασίλειος Κιτσάκης, Εκπαιδευτικός ΠΕ03, M.Ed, bkitsakis@gmail.com

Vasileios Kitsakis, Secondary Education Math Teacher, M.Ed, bkitsakis@gmail.com

Abstract: The role of the educator in a school unit, is related to many various levels. His main concern is to secure and cultivate the proper conditions for the cognitive improvement of students, their psycho-emotional development, their stability, as well as the creation of collective and cooperative spirit in a multicultural environment. In addition, the educator develops a significant role in the area of preventing and managing students' divergent behaviours as well as in the area of effective communication with both parents and colleagues. In this paper the improper conduct of students is presented and also techniques of approaching parents are brought to notice in a way that the communication between the two sectors will be both honest and assisted at the same time by the positive environment of the school unit.

Keywords: divergent behaviour, communication, active listening, parents, educator

Περίληψη: Ο ρόλος του εκπαιδευτικού σε μια σχολική μονάδα ανάγεται σε πολλά επίπεδα. Κύριο μέλημά του είναι να εξασφαλίσει και να καλλιεργήσει κατάλληλες συνθήκες για τη γνωστική βελτίωση των μαθητών, την ψυχοσυναισθηματική τους ανάπτυξη και σταθερότητα, τη δημιουργία συλλογικού και συνεργατικού πνεύματος σε ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον. Επίσης, σημαντικός είναι ο ρόλος που αναπτύσσει για την πρόληψη και τη διαχείριση αποκλίνουσών συμπεριφορών των μαθητών, καθώς και αποτελεσματικής επικοινωνίας του τόσο με τους γονείς-κηδεμόνες, όσο και με τους συναδέλφους. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται η προβληματική συμπεριφορά μαθητή και αναδεικνύονται πρακτικές προσέγγισης με τους γονείς, ώστε η επικοινωνία των δύο φορέων να καταστεί αγαστή, συνεπικουρούμενη και από το θετικό κλίμα της σχολικής μονάδας.

Λέξεις κλειδιά: αποκλίνουσα συμπεριφορά, επικοινωνία, ενεργητική ακρόαση, γονείς, εκπαιδευτικός

Εισαγωγή

Σε μια εποχή με κύριο χαρακτηριστικό τις έντονες και ραγδαίες αλλαγές σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, το εκπαιδευτικό σύστημα και οι λειτουργίες του

αναλαμβάνουν σημαντικό ρόλο στην ομαλή ένταξη των νέων ατόμων στην οικονομική, κοινωνική, πολιτισμική και υγειονομική πραγματικότητα. Η εκπαίδευση, παρά τις αγκυλώσεις που συχνά αντιμετωπίζει και την εμμονή σε παραδοσιακές πρακτικές, καλείται να αναπροσαρμόσει τις τακτικές της και να ανταπεξέλθει στις προκλήσεις, βελτιώνοντας την ποιότητα του εκπαιδευτικού έργου (Κολοβός & Θωμά, 2015:92). Οι μαθητές, οι γονείς-κηδεμόνες τους και οι εκπαιδευτικοί αποτελούν το ανθρώπινο δυναμικό που θα ωθήσουν τον εκπαιδευτικό οργανισμό να πετυχαίνει και να βελτιώνει τους στόχους και την ποιότητά του, μέσα από την αλληλεξάρτηση και τη σύμπνοια που δημιουργείται σε ένα θετικό παιδαγωγικό κλίμα (Μουσένα & Ζέρβα, 2012:347; Σαΐτης, 2008).

Προς την κατεύθυνση αυτή, αρκετοί ερευνητές δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για ζητήματα που άπτονται της συνεργασίας και επικοινωνίας του σχολείου με την οικογένεια (Γεωργίου, 2000:143; Μυλωνάκου-Κεκέ, 2009:217; Πασιαρδή, 2001:42). Η συνεργασία αυτή έχει ως κέντρο και στόχο τον μαθητή. Περιλαμβάνει τη βελτίωση της απόδοσής του και την ποιότητα του εκπαιδευτικού έργου, την ομαλή και αποτελεσματική επικοινωνία των συμμετεχόντων της εκπαιδευτικής πράξης, την ανάπτυξη συμμετοχικού μοντέλου ενεργητικής παρουσίας και εκδήλωσης συμπαράστασης, ενδιαφέροντος και αποδοχής προς το παιδί και μαθητή (Μουσένα, 2010:171).

Από τη μία πλευρά, οι φυσικοί παιδαγωγοί και από την άλλη οι επαγγελματίες παιδαγωγοί, λειτουργούν όχι σε αντίθετη κατεύθυνση, αλλά αλληλοσυμπληρούμενοι, με κοινό στόχο τη διαπαιδαγώγηση και ομαλή ένταξη του μαθητή στο κοινωνικό γίνεσθαι. Η βοήθεια που μπορεί να προσφέρει το κάθε ένα από τα συστήματα και η μεταξύ τους σχέση και επικοινωνία είναι ιδιαίτερης αξίας και σημασίας για την υλοποίηση του κοινού στόχου (Epstein & Sheldon, 2002:317). Άλλωστε, η συμμετοχή των γονέων και η συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς στο σχολικό περιβάλλον επιδρά θετικά στους μαθητές (Γεωργίου, 2000:144). Αναφέρεται στις σχέσεις και δραστηριότητες που αναπτύσσονται ανάμεσα στο σχολείο και την οικογένεια και καθορίζονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του καθενός (Συμεού, 2003:106).

Στην παρούσα εργασία θα αναφερθούμε στην αποκλίνουσα συμπεριφορά μαθητή και θα εστιάσουμε σε πρακτικές που ακολουθήθηκαν από τον σύλλογο διδασκόντων και τη διεύθυνση του σχολείου για την καλλιέργεια κλίματος εμπιστοσύνης και ενεργούς ακρόασης, κατά την επικοινωνία με γονείς-κηδεμόνες. Τα επικοινωνιακά μέσα δύναται να αξιοποιηθούν για την εύρυθμη και απρόσκοπτη λειτουργία της σχολικής μονάδας και την υλοποίηση των στόχων της. Επιπρόσθετα, θα μελετήσουμε την επικοινωνία του σχολείου με την οικογένεια, μέσα από μια μελέτη περίπτωσης αποκλίνουσας συμπεριφοράς μαθητή.

1. Επικοινωνία σχολείου - οικογένειας

Η επικοινωνία είναι μια κοινωνική, αμφίδρομη σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ ανθρώπων ή ομάδων με ανταλλαγή ερεθισμάτων, πληροφοριών και μηνυμάτων που μπορούν να αποκωδικοποιηθούν και να κατανοηθούν και από τις δύο πλευρές (Αθανασούλα-Ρέππα,

1999:140; Κόκκος, 1998:55). Τα μηνύματα περιέχουν σκέψεις και συναισθήματα και εκφράζονται λεκτικά και μη, με προφορικό ή γραπτό λόγο (Κόκκος, 1998:74). Στην επικοινωνιακή διαδικασία υπάρχει ένας πομπός, που κοινοποιεί ένα μήνυμα με συγκεκριμένο περιεχόμενο, και ο δέκτης που το δέχεται, μέσω κοινού συστήματος αναφοράς. Για να επιτευχθεί ουσιαστική επικοινωνία ο ρόλος του πομπού και του δέκτη συνεχώς αντιστρέφεται, ώστε να υπάρχει αποκωδικοποίηση των μηνυμάτων και να γίνεται αντιληπτή η κατανόησή τους, σε ένα κλίμα αλληλεπίδρασης και ενδιαφέροντος για τη σωστή αντίληψη των πληροφοριών (Αθανασούλα-Ρέππα, 1999:146). Η ολοκληρωμένη επικοινωνία προϋποθέτει το περιεχόμενο των μηνυμάτων να είναι σαφές, ευκρινές και πλήρως εναρμονισμένο με τις εκφράσεις, τις κινήσεις και τις πράξεις (Κόκκος, 1998:90). Το μήνυμα εκπέμπει την ψυχοσυναισθηματική κατάσταση και τις σκέψεις και δημιουργεί διάθεση προσέγγισης και κατανόησης. Για μια επιτυχημένη μορφή επικοινωνίας ο δέκτης θα πρέπει να επεξεργάζεται τα μηνύματα με αντικειμενικό τρόπο και να διατηρεί μια απόσταση από το δικό του αξιακό σύστημα, τις δικές του αντιλήψεις και εμπειρίες, για να μη δημιουργεί προσχώματα στην πρόσληψή τους (Κόκκος, 1998:70).

Στο σχολικό περιβάλλον η επικοινωνία της οικογένειας με το σχολείο είναι σημαντική και επιδρά θετικά τόσο στους μαθητές, παρέχοντάς τους σταθερότητα και βελτιώνοντας τις σχολικές τους επιδόσεις, όσο και στην ποιότητα και αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού έργου (Μουσένα, 2010:171). Επίσης, οι εκπαιδευτικοί απολαμβάνουν κοινωνική υποστήριξη και αυξάνεται η αυτοεκτίμηση και αυτοπεποίθησή τους, γνωρίζουν τα αδύνατα σημεία των μαθητών και αναπροσαρμόζουν τις πρακτικές τους (Κωνσταντίνου, 2015; Μυλωνάκου-Κεκέ, 2006:61; Συμεού, 2003:101-102).

Για την επίτευξη εποικοδομητικής επικοινωνίας γονέων και εκπαιδευτικών, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η κουλτούρα και η διεύθυνση του σχολείου, που ενθαρρύνει και ευνοεί τέτοιες τακτικές. Καθοριστικά, επίσης, συμβάλει η επιθυμία των εκπαιδευτικών να επικοινωνήσουν το διδακτικό και παιδαγωγικό τους έργο, καθώς και η διάθεσή τους να συνάψουν συνέργειες μαθητοκεντρικού χαρακτήρα. Βέβαια, σε αρκετές περιπτώσεις οι συνθήκες δεν ευνοούν μια αποτελεσματική επικοινωνία. Αυτό οφείλεται στην έλλειψη σχετικής επιμόρφωσης για αυτό το θέμα από την πλευρά των εκπαιδευτικών, του αισθήματος ελέγχου και άγχους που τους καταλαμβάνει, καθώς και της δυσκολίας που αντιμετωπίζουν οι γονείς λόγω του μορφωτικού και κοινωνικού επιπέδου, της άγνοιας, του φόβου για την κριτική, την έλλειψη χρόνου, την προηγούμενη αρνητική εμπειρία. Επίσης, σημαντικοί παράγοντες που δημιουργούν εμπόδια στην επικοινωνία είναι η εθνικότητα, η γλώσσα, οι θρησκευτικές και πολιτικές πεποιθήσεις (Γεωργίου, 2000:25; Κιτσάκης, 2017:22; Μπρούζος, 2009:259; Παπαδοπούλου, 2008:54; Σαΐτης, 2008:111).

2. Αποκλίνουσα συμπεριφορά μαθητή

Ο εκπαιδευτικός, συχνά, στο σχολικό περιβάλλον, καλείται να αντιμετωπίσει προβληματικές συμπεριφορές μαθητών, με ήπιο ή πιο σοβαρό χαρακτήρα (Νικολάου, 2013:52;

Πουρσανίδου, 2016:62). Οι αποκλίνουσες συμπεριφορές αποτελούν σημαντικές πηγές άγχους για τους εκπαιδευτικούς, καθώς είναι δύσκολες στη διαχείρισή τους, λόγω των πολλών μορφών και εντάσεων (Κυγιάκου, 1996:17).

Η συμπεριφορά μπορεί να αναφέρεται σε μια πράξη, σε μια αντίδραση, συνειδητή ή μη, μέσα από την οποία εκδηλώνεται ο τρόπος επικοινωνίας, υποδηλώνεται η έκφραση μιας εσωτερικής ανάγκης, εκφράζεται η στάση και η διάθεσή μας προς τους άλλους και το περιβάλλον μας (Χρηστάκης, 2012:153). Η συμπεριφορά μπορεί να είναι αποδεκτή από ένα κοινωνικό σύνολο ή όχι, με βάση τους κανόνες που έχουν θεσπιστεί και στηρίζονται στα πολιτισμικά, εθνοτικά, θρησκευτικά και ιδεολογικά χαρακτηριστικά που πρεσβεύουν. Οι συμπεριφορές, συνεπώς, που αποκλίνουν από κάποιες νόρμες φορτισμένες με κοινωνικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά και προσδοκίες, καλούνται ανεπιθύμητες, αποκλίνουσες, προβληματικές, διαταραγμένες. Μπορεί να εκδηλώνονται με διάφορους τρόπους, να επαναλαμβάνονται για μεγάλα ή μικρά χρονικά διαστήματα, να είναι ενοχλητικές για κάποιο πρόσωπο, να προκαλούν δυσθυμία και αρνητικά συναισθήματα (Κανδαράκης, 2004:98; Molnar & Lindquist, 2010).

Οι μαθητές στα πρώτα στάδια ανάπτυξής τους μεγαλώνουν σε μια μικρή μορφή κοινωνικής οργάνωσης, την οικογένεια. Οι εικόνες, τα βιώματα, οι εμπειρίες που αποκομίζουν είναι τα μέσα που χρησιμοποιούν για να επικοινωνήσουν με τους συμμαθητές και εκπαιδευτικούς τους, να εξωτερικεύσουν τον εσωτερικό τους κόσμο, να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που συναντούν. Είναι οι αγωγοί που μεταφέρουν συναισθήματα και τρόπους αντίδρασης από το οικογενειακό στο σχολικό και κοινωνικό περιβάλλον. Κάποιες φορές, τα συστήματα σχέσεων και αλληλεπίδρασης έχουν αρνητικό φορτίο, με αποτέλεσμα να καταγράφονται ως προβληματικές συμπεριφορές. Στη σημερινή, μάλιστα, εποχή με τις έντονες οικονομικές υφέσεις, το οικονομικό επίπεδο μιας οικογένειας επηρεάζει τη σωματική, ψυχική και συναισθηματική υγεία των παιδιών (Ντολιοπούλου, 2015:98) και οδηγεί σε συμπεριφορές φανεράς επιθετικότητας ή συγκαλυμμένης (Loeber & Stouthamer-Loeber, 1998:107).

3. Μελέτη περίπτωσης αποκλίνουσας συμπεριφοράς

Ας χρησιμοποιήσουμε ένα παράδειγμα από την εκπαιδευτική κοινότητα για να εντάξουμε πρακτικές ενεργούς ακρόασης και επικοινωνιακού διαύλου κατά την προσέγγιση του εκπαιδευτικού με τους γονείς παιδιού με αποκλίνουσα συμπεριφορά στον χώρο του σχολείου.

Ο μαθητής Α.Μ. φοιτά στην πρώτη γυμνασίου μιας επαρχιακής πόλης. Έχει γεννηθεί και μεγαλώσει στην πόλη αυτή και οι γονείς του είναι μετανάστες που δραστηριοποιούνται και εργάζονται σε διάφορους τομείς, κυρίως, χειρωνακτικών εργασιών. Μάλιστα, τα τελευταία χρόνια η μητέρα δεν εργάζεται και ο πατέρας απασχολείται περιστασιακά σε διάφορων ειδών εργασίες.

Ο μαθητής στο δημοτικό σχολείο έδειχνε αρκετό ενδιαφέρον για τα σχολικά του μαθήματα, μελετούσε και ήταν εγκλιματισμένος στο σχολικό περιβάλλον, χωρίς να δημιουργεί κάποια

προβλήματα με τη συμπεριφορά του, κάτι που συνεχίστηκε και στις αρχές της πρώτης γυμνασίου. Μετά από ένα διάστημα τριών μηνών οι εκπαιδευτικοί στις μεταξύ τους συζητήσεις άρχισαν να αναφέρουν για μια αλλαγή στον τρόπο που ενεργούσε και εκδήλωνε την αντίδρασή του ο μαθητής. Δεν ήταν συνεπής με τις σχολικές του υποχρεώσεις, αμελώντας τα σχολικά εγχειρίδια και τις εργασίες του, ενοχλούσε με τη στάση του τη διεξαγωγή του μαθήματος, μιλώντας χωρίς να παίρνει τον λόγο ή υποτιμώντας λεκτικά τους συμμαθητές του. Αρκετοί εκπαιδευτικοί επισήμαναν, όμως, ότι ήταν ιδιαίτερα συνεπής στο μάθημα της μουσικής, τόσο εντός της σχολικής τάξης, όσο και στη μελέτη και την άσκηση των εργασιών του στο σπίτι. Επίσης, με μια ομάδα μεγαλύτερων παιδιών, κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων ή μετά το πέρας των μαθημάτων, ενοχλούσαν τους συμμαθητές τους και σε κάποιες περιπτώσεις που εκείνοι αντέδρασαν, άσκησαν και σωματική βία. Αρκετοί εκπαιδευτικοί, στα πρώτα στάδια των προβληματικών συμπεριφορών του Α.Μ., τον κάλεσαν και μίλησαν μαζί του, προσπαθώντας να αντιληφθούν την αλλαγή αυτή, αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Ο διευθυντής του σχολείου ενημερώθηκε για το θέμα αυτό, από τους εκπαιδευτικούς του τμήματος και τους εφημερεύοντες καθηγητές, αλλά και από μια ομάδα γονέων που θεωρούν ότι η συμπεριφορά του Α.Μ. είναι ενοχλητική στο επίπεδο της τάξης και σε ορισμένες περιπτώσεις επιθετική. Οι γονείς αυτοί εκδήλωσαν την ανησυχία τους και απαίτησαν την αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος για τον Α.Μ. Ο διευθυντής προσπάθησε να τους καθησυχάσει και τους υποσχέθηκε ότι θα επιληφθεί του θέματος. Στη συνέχεια κάλεσε τον υπεύθυνο και καθηγητή του τμήματος που φοιτά ο Α.Μ. και συζήτησαν σχετικά.

Ο εκπαιδευτικός, άμεσα, κάλεσε τηλεφωνικά τους γονείς του Α.Μ. και τους ενημέρωσε ότι θα ήθελε να συζητήσουν για την πρόοδο και τη διαγωγή του παιδιού τους, καθησυχάζοντάς τους ότι δεν είναι κάτι ανησυχητικό. Ο πατέρας του Α.Μ., Κ.Μ., συμφώνησε να πάει στο σχολείο την επόμενη μέρα για να συναντήσει τον εκπαιδευτικό.

4. Πρακτικές ενεργητικής ακρόασης εκπαιδευτικού με γονέα

Στη συμφωνημένη ώρα συναντήθηκε ο Κ.Μ. με τον εκπαιδευτικό, ο οποίος τον καλωσόρισε με ένα χαμόγελο και πέρασαν στο γραφείο του υποδιευθυντή, για να μη διακόπτονται από εκπαιδευτικούς και μαθητές. Ο εκπαιδευτικός πρόσφερε κάθισμα στον γονέα και κάθισε απέναντί του. Μέρος του διαλόγου που διεξήχθη μεταξύ τους έχει ως εξής:

Εκπαιδευτικός: *«Σας κάλεσα για να σας ενημερώσω για τη σχολική πορεία του γιού σας. Ο Α.Μ. τις πρώτες μέρες του στο σχολείο ήταν πρόσχαρος και ήθελε να συμμετέχει στις δραστηριότητες που γινόταν. Στην τάξη, στο μάθημά μου, αρκετές φορές ενεργοποιούνταν και προσπαθούσε, ακόμη και σε απαιτητικά σημεία να ανταπεξέλθει. Μάλιστα, αυτό τον ικανοποιούσε και του έδινε ιδιαίτερη χαρά. Επίσης, στα διαλείμματα με συμμαθητές του περπατούσαν στον προαύλιο χώρο και συζητούσαν».*

Κ.Μ.: *«Αφού όλα είναι τόσο καλά, τότε γιατί με φωνάζατε να έρθω»;*

Εκπαιδευτικός: «Θα ήθελα να επικοινωνούμε μεταξύ μας, γιατί είναι πολύ σημαντικό να γνωριζόμαστε, αφού δεν είχε τύχει μέχρι στιγμής να σας συναντήσω, και να ανταλλάσσουμε απόψεις που θα βοηθήσουν τον Α.Μ. σε γνωστικό και σε συναισθηματικό επίπεδο. Η συνεργασία μας μπορεί να αποβεί χρήσιμη για όλους μας».

Κ.Μ.: «Δίκιο έχετε, μάλλον βιάστηκα να σας διακόψω».

Εκπαιδευτικός: «Μην ανησυχείτε. Όπως, σας έλεγα, ο Α.Μ. στην αρχή της σχολικής χρονιάς ήταν αρκετά συνεργάσιμος και υπεύθυνος στις υποχρεώσεις του. Φαίνεται ότι του αρέσει η μουσική, την οποία παρακολουθεί με χαρά. Όμως, πριν ένα περίπου μήνα, η συμπεριφορά του άρχισε να αλλάζει».

Κ.Μ.: «Δεν φταίει ο Α.Μ. Τα άλλα παιδιά τον πειράζουν και εκείνος αντιδρά».

Εκπαιδευτικός: «Το τι θα κάνουμε με τους συμμαθητές του που τον ενοχλούν, θα το δούμε σε λίγο. Προέχει, όμως, να συζητήσουμε για τη συμπεριφορά του Α.Μ. προς τους συμμαθητές του».

Κ.Μ.: «Μα, οι άλλοι τον κοροϊδεύουν για την καταγωγή του».

Εκπαιδευτικός: «Αν συμβαίνει κάτι τέτοιο, δεν είναι σωστό, αν και δεν έχει υποπέσει στην αντίληψή μας. Από ό,τι μπορώ να καταλάβω ο Α.Μ., έχει μιλήσει σε εσάς για αυτά που συμβαίνουν. Καλό θα ήταν να δούμε αν σας έχει μεταφέρει, όπως πραγματικά έγιναν τα γεγονότα ή απέκρυψε κάποια από αυτά»;

Κ.Μ.: «Ο γιος μου δε λέει ψέματα».

Εκπαιδευτικός: «Δεν αμφισβητώ ότι σας λέει την αλήθεια, αλλά ορισμένες φορές μπορεί να μην πει όλη την αλήθεια, φοβούμενος κάποια αρνητική σας αντίδραση. Με προβληματίζει το γεγονός ότι φέρνει σε αμηχανία τους συμμαθητές του στην τάξη και με ανησυχεί ότι μπορεί να γίνει και επιθετικός στον σχολικό χώρο. Μήπως έχετε εντοπίσει εσείς κάποιον λόγο που μπορεί να συμβαίνει αυτό»;

Κ.Μ.: «Τον τελευταίο μήνα, ... μπορώ να σας μιλήσω εμπιστευτικά»;

Εκπαιδευτικός: «Φυσικά...»

Κ.Μ.: «Τον τελευταίο μήνα δυσκολεύομαι πολύ να εργαστώ. Όλες οι πόρτες είναι κλειστές. Τα οικονομικά προβλήματα που δημιουργούνται έφεραν και ένταση στο σπίτι και κάποιες φορές, χωρίς να το θέλουμε, διαπληκτιζόμαστε έντονα με τη μητέρα του. Όμως, ο Α.Μ. είναι καλό παιδί...»

Εκπαιδευτικός: «Αυτός ήταν και ο λόγος που σας κάλεσα. Να δούμε τι συμβαίνει και να το αντιμετωπίσουμε. Εμείς, ως σχολείο, θα προσπαθήσουμε να τον εμπλέξουμε σε δραστηριότητες που έχουν σχέση με τη μουσική και να τη συνδυάσουμε και με άλλα μαθήματα. Με αυτόν τον τρόπο θα δει τα μαθήματά του από άλλη οπτική, αφού θα έχουν να κάνουν με το αγαπημένο του μάθημα. Και εσείς από την πλευρά σας θα προσπαθείτε να τον εμπυχώνετε και να τονίζετε τα θετικά στοιχεία που έχει ως παιδί και έφηβος».

Στον διάλογο που προηγήθηκε ο εκπαιδευτικός διαμόρφωσε ένα κλίμα εμπιστοσύνης και ειλικρινούς ενδιαφέροντος προς τον γονέα και τον μαθητή. Η ενασχόληση με τη συμπεριφορά του μαθητή και η πρόθεση να βρεθεί λύση, έδωσαν τη δυνατότητα στον γονέα να εγκαταλείψει την επιφυλακτική και αμυντική στάση και να αισθανθεί ότι έχει κάποιο σύμμαχο στο πρόβλημα που απασχολούσε και τον ίδιο. Ο εκπαιδευτικός εστίασε στον γονέα, τον βοήθησε να εκφραστεί και να απομακρύνει τους φόβους και τις ανησυχίες του. Σε αυτό, όμως, δεν συνετέλεσε μόνο ο προφορικός λόγος, αλλά και τα μη λεκτικά σχήματα που χρησιμοποιήθηκαν και υποστήριζαν τη λεκτική επικοινωνία (Διαμαντίδου, 2014:5; Κούρτη, 2007:24; Μουσένα, 2010:178).

Κατά τη διάρκεια της συζήτησης, που έγινε σε ήρεμο μέρος, χωρίς παρεμβάσεις και διακοπές, ο εκπαιδευτικός κοιτούσε στα μάτια τον γονέα με ενδιαφέρον και ζεστασιά, για να τον ενθαρρύνει και να βρουν ένα κοινό σημείο αναφοράς, και όχι για να τον φέρει σε δύσκολη θέση (Μουσένα, 2010:178). Επίσης, η ένταση της φωνής ήταν σε κανονικό επίπεδο, χωρίς έντονες αυξομειώσεις, και ο λόγος εστιασμένος στο θέμα, εκπέμποντας ευγένεια και ηρεμία, ενισχύοντας, παράλληλα, την έκφραση και το θετικό συναίσθημα (Διαμαντίδου, 2014:6). Δεν υπήρχαν περιττές ερωτήσεις και άσκοπες διακοπές του ομιλούντος. Ο εκπαιδευτικός δε στάθηκε επικριτικός για τη συμπεριφορά του μαθητή, αλλά προσπάθησε να την κατανοήσει, γι’ αυτό βρήκε συμπαραστάτη τον γονέα στην πρωτοβουλία του αυτή (Αθανασούλα-Ρέππα, 2008α:76). Σύμφωνα με την Διαμαντίδου (2014:6), η γνησιότητα και η αποδοχή του άλλου αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες ενίσχυσης της εμπιστοσύνης και αποτελεσματικής επικοινωνίας. Ο γονέας εκτιμήθηκε για την προσωπικότητά του και τις ιδέες που πρεσβεύει και αντιμετώπιστηκε ως ίσος προς ίσο (Κόκκος, 1998:82). Ο εκπαιδευτικός κατέβαλε προσπάθεια να γίνουν αντιληπτά τα μηνύματά του, χωρίς παρερμηνείες, αναλαμβάνοντας και έναν ρόλο παρακινητικό και εμπνευστικό. Συνόδευσε το συναίσθημα του γονέα, χωρίς να το κατευθύνει και να ταυτίζεται με αυτό, συμβάλλοντας στην αλληλοεκτίμηση και σε μια επικοινωνία γόνιμη και δημιουργική.

5. Ενέργειες συλλόγου διδασκόντων

Μετά τη συνάντηση με τον γονέα του μαθητή Α.Μ. ο διευθυντής συγκάλυψε τον σύλλογο διδασκόντων για να ενημερωθεί και να αποφασίσει για τις περαιτέρω ενέργειες που θα έπρεπε να τηρήσουν. Ακολούθησε μια σύντομη ενημέρωση από τον διευθυντή του σχολείου, ο οποίος κατέθεσε για τις ενέργειες που είχε προβεί και τις συνομιλίες που είχε με τον μαθητή. Εστίασε στην έκταση που πήρε το θέμα, με την εμπλοκή και άλλων γονέων, και ανέλαβε την ευθύνη για την αρχική του υποβάθμιση και τη μη έγκαιρη ανακοίνωσή του στους συναδέλφους. Τόνισε ότι με ηρεμία και ψυχραιμία θα πρέπει να αναλύσουν τα δεδομένα και με αντικειμενικότητα να πράξουν το καλύτερο για τη σχολική κοινότητα. Έπειτα, τον λόγο πήρε ο υπεύθυνος εκπαιδευτικός που είχε συναντηθεί με τον πατέρα και μετέφερε τον διάλογο που είχαν μεταξύ τους.

Ένα ένα τα μέλη του συλλόγου διατύπωσαν τη θέση τους και σε κάποιες περιπτώσεις ζήτησαν διευκρινιστικές ερωτήσεις. Στην αρχή οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί ήταν επικριτικοί για τη στάση του μαθητή και συμερίζονταν την άποψη ομάδας γονέων που ήθελε την απομάκρυνσή του από το σχολικό περιβάλλον. Ακούγοντας όμως και για τη συζήτηση του εκπαιδευτικού με τον γονέα, άρχισαν να λαμβάνουν υπόψη τους και άλλες παραμέτρους. Θεώρησαν ότι ο γονιός τούς εμπιστεύθηκε για να ανακοινώσει κάτι τόσο προσωπικό, γεγονός που δείχνει την εμπιστοσύνη απέναντί τους, αλλά και την προσδοκία για τη βοήθειά τους. Ορισμένοι επισήμαναν τη μικρή ηλικία του μαθητή και το μεταβατικό στάδιο από το δημοτικό στο γυμνάσιο που προκαλεί αντιδράσεις και άγχος. Κάποιοι άλλοι αναφέρθηκαν στη δύσκολη οικονομική κατάσταση της οικογένειας, η οποία καθιστά καθοριστικό παράγοντα προβληματικής συμπεριφοράς. Παρόλα αυτά, κανένας δε δικαιολόγησε τη δημιουργία προβλημάτων στη σχολική τάξη και πολύ περισσότερο τη χρήση βίας, λεκτικής και μη.

Οι καθηγητές της μουσικής μίλησαν για τα θετικά στοιχεία του μαθητή και για την επιθυμία του να συμμετέχει και να συνεργάζεται σε μουσικά σύνολα, χωρίς να έρχεται σε προστριβή με τους συμμαθητές του. Ακούστηκαν αρκετές και διαφορετικές απόψεις, σε ήρεμο και πολιτισμένο κλίμα, όπου κυριαρχεί ο διάλογος, η ελευθερία του λόγου, η κατάθεση και υποστήριξη της γνώμης, αλλά και η ακρόαση του συνομιλητή. Ενεπλάκησαν, δηλαδή, σε μια ενεργητική διαδικασία επεξεργασίας, συνδυασμού και κατανόησης όλων των τοποθετήσεων (Μουσένα, 2020:3).

Ο διευθυντής διέκοπτε τη ροή της συζήτησης σε περιπτώσεις που ξέφευγε από το θέμα και οδηγούσε σε ατέρμονες, μη ουσιαστικές συζητήσεις. Με ενδιαφέρον και υπομονή άκουγε τις τοποθετήσεις των εκπαιδευτικών και, όταν όλοι είχαν καταθέσει την άποψή τους, τις συνέθεσε με ευγένεια και αντικειμενικότητα, χωρίς προσπάθεια επιβολής της δικής του γνώμης. Στη συνέχεια, ζήτησε από τους συμμετέχοντες να αποφασίσουν για τα μέτρα που θα πρέπει να λάβουν για να εκτονωθεί η κατάσταση, στηριζόμενοι και στις ισχύουσες διατάξεις (Αθανασούλα-Ρέππα, 2008β:308).

Οι περισσότεροι συμφώνησαν, ο μαθητής να μην απομακρυνθεί από τον χώρο του σχολείου και να υπάρξει πιο συστηματική συνεργασία του σχολείου με την οικογένεια. Οι καθηγητές της μουσικής θα αναλάμβαναν να πλησιάσουν, να ακούσουν τον μαθητή και να διαμορφώσουν ένα συμβόλαιο με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του στον χώρο του σχολείου. Οι εκπαιδευτικοί της τάξης αξιοποιώντας ομάδες μαθητών θα προσπαθούσαν να ευνοήσουν τη συνεργασία και την ευγενή άμιλλα. Επίσης, αποφασίστηκε ο υπεύθυνος καθηγητής του τμήματος να έρθει σε επικοινωνία με τους γονείς, να τους ανακοινώσει τις αποφάσεις του συλλόγου των εκπαιδευτικών και να συζητήσει μαζί τους για πιθανές παρεμβάσεις από την πλευρά τους. Στον χώρο του σχολείου ο Α.Μ. θα μπορούσε να υποστηριχτεί και από σχολικό ψυχολόγο, με τη σύμφωνη γνώμη και συμβολή των γονέων.

Η συνεδρίαση του συλλόγου έγινε σε κλίμα αλληλοϋποστήριξης και συνεργασίας με στόχο την εύρεση λύσης, έπειτα από διεξοδική συζήτηση, όπου ο καθένας εξέφρασε ελεύθερα τη γνώμη του. Παράλληλα, το ανοικτό επικοινωνιακό κλίμα που επικράτησε κατά τη συζήτηση,

καλλιέργησε αισθήματα ασφάλειας στο προσωπικό του σχολείου, αύξησε την εργασιακή τους ικανοποίηση, ενίσχυσε την αυτοπεποίθησή τους, και γενικότερα, προώθησε και ανέπτυξε τον εκπαιδευτικό οργανισμό στο σύνολό του (Αθανασούλα-Ρέππα, 1999:172).

Συμπεράσματα

Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι η εκπαιδευτική διεργασία, για να είναι ολοκληρωμένη και αποτελεσματική, σε γνωστικό και συναισθηματικό επίπεδο, έχει την ανάγκη συμμετοχής και συνεργασίας όλων των εμπλεκομένων. Είναι μια διαδικασία πολυδιάστατη και για την υλοποίησή της απαιτείται χρόνος και ψυχικά αποθέματα. Όταν όμως, πραγματοποιείται με όρους αλληλεπίδρασης, ενεργητικής ακρόασης, ειλικρίνειας και εμπιστοσύνης, η αντιμετώπιση των κάθε λογής προβλημάτων και δυσκολιών καθίσταται αποτελεσματικότερη προς όφελος της μάθησης, της συναισθηματικής ισορροπίας και της διαμόρφωσης αξιών του μαθητή.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ελληνόγλωσσες

- Αθανασούλα-Ρέππα, Α. (1999). Η επικοινωνία στον εκπαιδευτικό οργανισμό. Στο Α. Αθανασούλα-Ρέππα, Σ.Σ. Ανθοπούλου, Σ. Κατσουλάκης, & Γ. Μαυρογιώργος (Επιμ.), *Διοίκηση εκπαιδευτικών μονάδων. Διοίκηση ανθρώπινου δυναμικού* (σσ. 137-186). Τόμος Β΄. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Αθανασούλα-Ρέππα, Α. (2008α). Ο εκπαιδευτικός οργανισμός και το ευρύτερο κοινωνικό του περιβάλλον. Στο Α. Αθανασούλα-Ρέππα, & Μ. Κουτούζης (Επιμ.), *Διοίκηση εκπαιδευτικών μονάδων. Κοινωνική και Ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαιδευτικής διοίκησης* (σσ. 39-92). Τόμος Γ΄. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Αθανασούλα-Ρέππα, Α. (2008β). *Εκπαιδευτική διοίκηση και οργανωσιακή συμπεριφορά*. Αθήνα: Έλλην.
- Γεωργίου, Ν. Σ. (2000). *Σχέση σχολείου – Οικογένειας και Ανάπτυξη του Παιδιού*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κανδαράκης, Α. Γ. (2004). *Συνυπάρχουν οι μαθησιακές δυσκολίες με τα προβλήματα συμπεριφοράς; Θεωρητική διερεύνηση – πρακτική αντιμετώπιση*. Αθήνα: Σαββάλας.
- Κιτσάκης, Β. (2017). Αντιλήψεις εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τη συμβολή των επιμορφωτικών προγραμμάτων στην επαγγελματική τους ανάπτυξη. *PRIME*, 10(1), 14-24.
- Κόκκος, Α. (1998). Στοιχεία επικοινωνίας. Στο Α. Κόκκος, & Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Σχέσεις διδασκόντων-διδασκομένων* (σσ. 53-102). Τόμος Β΄. Πάτρα: ΕΑΠ.

- Κούρτη, Ε. (2007). *Η μη λεκτική επικοινωνία στο σχολείο*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ, Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Κωνσταντίνου, Χ. (2015). *Το καλό σχολείο, ο ικανός εκπαιδευτικός και η κατάλληλη αγωγή ως παιδαγωγική θεωρία και πράξη*. Αθήνα: Gutenberg.
- Molnar, A., & Lindquist, B. (2010). *Προβλήματα συμπεριφοράς στο σχολείο. Οικοσυστημική Προσέγγιση* (μτφ. Α. Καλαντζή-Αζίζι). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μουσένα, Ε. (2010). Πλαίσιο επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων στην προσχολική αγωγή. Στο Θ. Γούπος (Επιμ.), *Προσεγγίσεις και πρακτικές για τη σχολική τάξη και το εκπαιδευτικό έργο* (σσ. 171-180). Τόμος Β΄. Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.
- Μουσένα, Ε. (2020). *Ενεργητική ακρόαση και μοντέλα επικοινωνίας σε σχολικό πλαίσιο. Σημειώσεις μαθήματος*. Κύπρος: Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου.
- Μουσένα, Ε., & Ζέρβα, Μ. (2012). Το παιδαγωγικό κλίμα και η πολυμεθοδική καταγραφή του. Στο Σ. Πανατζής, & Χ. Ζάραγκας (Επιμ.), *Η έρευνα στην παιδική ηλικία: προσδιορίζοντας ένα νέο ερευνητικό τοπίο* (σσ. 347-358). Πρακτικά 3^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Προσχολικής Αγωγής με θέμα. Ιωάννινα, 11-13 Μαΐου 2012.
- Μπρούζος, Α. (2009). *Ο εκπαιδευτικός ως λειτουργός συμβουλευτικής. Μια ανθρωπιστική θεώρηση της εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μυλωνάκου-Κεκέ, Η. (2006). *Σύγχρονες Θεωρητικές Προσεγγίσεις στην Επικοινωνία Σχολείου, Οικογένειας και Κοινότητας*. Αθήνα: Ατραπός.
- Μυλωνάκου-Κεκέ, Η. (2009). *Συνεργασία σχολείου, οικογένειας και κοινότητας: θεωρητικές προσεγγίσεις και πρακτικές εφαρμογές*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Νικολάου, Γ. (2013). Σχολικός εκφοβισμός και εθνοπολιτισμική ετερότητα. Στο Η. Κουρκούτας, & Θ. Θάνος (Επιμ.), *Σχολική βία και παραβατικότητα. Ψυχολογικές, κοινωνιολογικές, παιδαγωγικές διαστάσεις. Ενταξιακές προσεγγίσεις και παρεμβάσεις* (σσ. 51-78). Αθήνα: Τόπος.
- Ντολιοπούλου, Ε. (2015). Οι επιπτώσεις της φτώχειας γενικότερα και στα παιδιά ειδικότερα και πιθανοί τρόποι παρεμβάσεων για την πρόληψη και τη μείωσή της. *Hellenic Journal of Research in Education*, 4, 97-125.
- Παπαδοπούλου, Β. (2008). Διαπολιτισμική επικοινωνία στο σχολείο και τη σχολική τάξη. Στο Δ. Μαυροσκούφης (Επιμ.), *Οδηγός Επιμόρφωσης. Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και Αγωγή* (σσ. 53-65). Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο.
- Πασιαρδή, Γ. (2001). *Το σχολικό κλίμα. Θεωρητική ανάλυση και εμπειρική διερεύνηση των βασικών παραμέτρων του*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Σαΐτης, Χ. (2008). *Ο Διευθυντής στο δημόσιο σχολείο*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Συμεού, Λ. (2003). Σχέσεις σχολείου-οικογένειας: έννοιες, μορφές και εκπαιδευτικές συνεπαγωγές. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 36, 101-113.

Χρηστάκης, Κ. (2012). *Το παιδί και ο έφηβος στην Οικογένεια και στο Σχολείο*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Ξενόγλωσσες

Epstein, J., & Sheldon, S. (2002). Present and accounted for improving students attendance through family and community involvement. *The Journal of Educational Research*, 95 (5), 308- 318.

Kyriacou, C. (1996). Teacher stress: A review of some international comparisons. *Education Section Review*, 20, 17-20.

Loeber, R., & Stouthamer-Loeber, M. (1998). Juvenile Aggression at Home and at School. In D.S. Elliott, B.A. Hamburg, & K.R. Williams (Eds.), *Violence in American Schools* (pp. 94-126). New York: Cambridge University Press.

Διαδικτυακές πηγές

Διαμαντίδου, Κ. (2014). *Διαπροσωπικές σχέσεις στη σχολική τάξη και δεξιότητες αποτελεσματικής επικοινωνίας με τους μαθητές*. Ανακτήθηκε από: http://www.diapolis.auth.gr/epimorfotiko_uliko/images/pdf/keimena/yliko/enotita_c/diamantidou.pdf (23-4-2020).

Κολοβός, Χ., & Θωμά, Ρ. (2015). Οι απόψεις των εκπαιδευτικών για την αναγκαιότητα και τις μορφές αποτελεσματικής επικοινωνίας σχολείου-οικογένειας. *Θεωρία και Έρευνα στις Επιστήμες της Αγωγής*, 1, 91-108. Ανακτήθηκε από <http://periodiko.inpatra.gr/issue/issue1/> (23-4-2020).

Πουρσανίδου, Ε. (2016). Προβλήματα συμπεριφοράς στην τάξη και παρέμβαση του δασκάλου. *Έρευνα στην Εκπαίδευση*, 5(1), 62-75. Ανακτήθηκε από <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/hjre/article/view/9380/10247> (23-4-2020).